زنجیرەی هاوەڵانی پێغەمبەر

١١

ئەبو سەعیدی خودری

منتدى إقرأ الثقافي
www,iqra.ahlamontada.com

حەبیب محمد سعید

١٤٠٥ك - ١٩٨٥ز

منتدى إقرأ الثقافي

زنجیرەی هاوەڵانی پێغەمبەر

١١

ئەبوو سەعیدی خودری

سەعدی کوڕی مالیک

حبیب محمد سعید

چاپخانەی ارشاد ـ بغدا

١٤٠٥ك ـ ١٩٨٥ز

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

ئـازيزه‌كـانم : ئـه‌ی هاوه‌ڵـه شيرينه‌كـانی پێغه‌مبه‌ری خـوا ..

كـاتێ كه چمكێ لـه ژيانی هه‌ر كـامتـان شاره‌زا ئه‌بم زياتر گه‌وره‌يی ئيسلامم بۆ ده‌ر ئه‌كه‌وێ ، كه‌وا ئێوه‌ی مه‌رد و قـاره‌مانی په‌روه‌رده كردووه .. بۆيه شـانـازيی پێـوه ئـه‌كـه‌م ـ بـه پێی توانـا ـ ژيانتـان پێشكه‌ش به موسڵمانان بكه‌م تـا به‌شكوم بتـوانين ـ به كۆمـه‌كيی خـوا ـ رێره‌وی موسڵمانـه‌تيـه‌كی راسـتی لـه شـوێن پـێ و شوێنـه‌واری ئێـوه‌وه بـه موسڵمانـان بنـاسێنين و پێشـكه‌ش بكه‌ين ..

پێشکەش بێت

پێشکەش بێت بە :

- لاوە خوێنگەرمەکانی ئیسلام کە خۆیان ئەکەنە قوربانیی بۆ بەرزکردنەوەی دەنگی قورئان ..
- گەنجە دڵسۆزەکانی ئیسلام کە پەیمانی وەفاداریی لەگەڵ قورئانا ئەبەستن و تاڵاو و سوێراوی رۆژانی سەخت ساردیان ناکەنەوە ..
- ئیمان دامەزراوەکان کە بێ ئەم لاو ئەو لا رێگای راستی خۆیان ئەگرنە بەر و پەروەشی رەزامەندیی پەروەردگارن ..

پێشەکیی

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا الأمين وآله وصحبه أجمعين ..

کۆمەڵی موسڵمان ، کە لە سایەی قورئانا و بە پێی فەرمانەکانی بەرپا ئەبێ ، کۆمەڵێکی ناوازەیە .. لە هیچ کۆمەڵێکی تر ناچێت .. ژیانێکی بەرز و پیرۆز ئەداتە سەر .. هەموو ئەندامێکی بەش بە حاڵی خۆی خەمخۆری بیروباوەڕی پێگەردی ئیسلامە .. بە پێی توانا هەوڵی خۆی ئەدا و لە پێناویا عارەق ئەڕێژێت .

خۆ ئەگەر ڕۆشنبیرێك سەرنجی ئەندامانی ئەم کۆمەڵە پیرۆزە بگرێت سەری سوڕ ئەمێنێ .. پیاوەکانی یەکجار بەغیرەت دێنە بەرچاو ..

کەی پیاوانی کۆمەڵەکانی تر ئاوا سەروماڵ بە هەرزان پێشکەشی بیروباوەڕەکانیان ئەکەن ؟

کەی وەك پاڵەوانە خوێنگەرمەکانی ئیسلام خۆیان ئەخەنە مەترسییەوە تا سەری خۆیان و نەتەوەکەیان بەرز کەنەوە ؟

چ بیروباوەڕێك و چ نەتەوەیەك ، بە درێژایی مێژوو ، توانیویتی بە ئەندازەی بیروباوەڕ و نەتەوەی ئیسلام پیاو چاك هەڵخات ؟

ئەوا بڵێین پیاوان بە هەرحاڵ ناچاری دان بە خۆدا گرتن و بەرگریی کردن بوون ، ئەی ئافرەتان ؟ ئەی لاوە تازە پێگەیشتووەکان ؟

تەنها پەروەردەی قورئانە ، ئەندامی وەها چاك و پاك و تێگەیشتووی خۆنەویست پێ بگەیەنێت .. سەرنجی ئافرەتی موسڵمانی سایەی قورئان ئەدەین و بەراوردی ئەکەین لەگەڵ ئافرەتی بێخاوەنی ئەمڕۆی ئەورووپای نەفام و شوێنکەوتووە ئەڵقە لە گوێکانیدا ،

ئەوسا لە جیاوازیی نێوان بەرنامەی شیرینی خوای گەورە و هەڵەشە و پەڵەشەیی نەفامان تێ ئەگەین .

سەرنجی لاوەکانی ئیسلام ئەدەین کە هەموو ژیانیان جوامێریی و غیرەت و شەرەف و ئابڕوو و یەکگرتن و دامەزران و لەش ساغییە ، وە بەراوردیان ئەکەین لەگەڵ لاوە دەروون رووخاو و چاوچنۆك و نەخۆشەکانی نەفامیی ئەم سەردەمەدا ، ئەوسا تێ ئەگەین چەندمان زیان لێکەوتووە وا بووینەتە پاشکۆی کاروانی گەلە سەرلێشێواوەکان و دەستبەرداری رێبازی قورئان بووین ..

لاوەکانی ئیسلام ، بە تایبەتی لاوە تازەپێگەیشتووەکانی مەدینەی پایتەختی دەوڵەتی قورئان ، نموونەی مرۆڤی مەبەست پیرۆز بوون ..

بۆچ وەك لاوە نەفامەکانی ئەمڕۆ خەریکی عارەق و قومار و شەللاتی گەریی بوون ؟!

بۆچ خەریکی جاسووسیی و نۆکەریی بوون ؟

بۆچ هەر حەفتەیەك لە كۆڕێكدا وێنەیان نەشۆرایەوە ؟

نەء ... قوتابیانی قورئان لە كوێ و ئەو رەوشتە نزمانە لە كوێ ؟

ئەمان هەمیشە خەریكی خوناسیی و بڵاوكردنەوەی بیروباوەڕی خوایی بوون .. رماندنی قەڵای ستەمیان خستبووە ئەستۆی خۆیان ..

هەر پیاوێ لە جیهاد دوا بكەوتایە منافقە وردیلەكان بە توانج و وردەبەرد تێی بەر ئەبوون و ئابڕوویان ئەبرد ..
یەكێ لەو لاوە خوێنگەرمانەی مەدینە سەعد ی كوڕی مالیكی كوڕی سینانی ئەنصارییە ، كە بە نەبووسەعیدی خودریی ناسراوە ..

باوکی شەهیدو گەنجی دڵسۆز

ئەبوسەعید وەك لاوە رۆشنبیرەکانی تری مەدینە کەوتە شوێن رێبازی ئیسلام و بووە ئەندامێکی تازە پێگەیشتووی کۆمەڵی موسڵمان .. هەرچەندە هێشتا منداڵ بوو ، بەڵام دیار بوو بەغیرەتە بۆ ئیسلام و دەکەڵکە بۆ موسڵمانەکان ، هەتا وترا وە ئەم زاناترینی هاودڵە گەنجەکان بووە ..

هەر بەو منداڵییە خەمخۆری ئیسلام و موسڵمانەکان بوو .. دڵسۆزی راستەقینەی ئادمیزاد بوو .. بە پەرۆش بوو ئایینی خوا بە زووترین کات پەرەبسێنێ و ببێتە قەڵای پاراستنی مافی هەژاران و بێکەسان .. ئامادە بوو بە هەموو شێوەیەك خۆی پێشکەش بکا بە بیروباوەڕە خواییەکەی ..

وەك مۆمێك خۆی بتاوێنێتەوە تـا ڕۆشنایی پێشـكەش بكـا بە دەوروبەری ..

كۆمەڵی موسڵمانی مەدینە خەریكی خواپەرستیی بوو ، تـا پەروەردەی دەروونی بكـا لە سەر چاكەویستیی ، ئەمەش ئـەگەر بیروباوەڕەكەیان سەركەوت و بوونە كـاربەدەستی سەرزەویی و كـاروبـاری ئادەمییەكـانیان ـ بـە موسـڵمان و نـاموسڵمانەوە ـ پێ سـپێررا بتوانن خزمـەت كـەن .. خۆپەرسـت نـەبن .. خۆیـان بگـرن و سـپاردەكـەیـان نـەدۆڕێنـن .. لـە كاتێـكـا موسـڵمانـەكـان سەرگەرمی خواپـەرسـتیین ، قورەیشـ ـ وەك هەموو ستەمكـارێـكی ملهوڕ ـ نـایەوێ لـە مەدینەش جێگیر بین و بحەسێنەوە ، نـاچار بوون ئـەوانیش بـە هـەموو شێوەیەك دەست لـە بەرژەوەندی دوژمنی خوێنە خۆرەیان بوەشێنن .. جەنگی بەدر رووی دا و پـاڵـەوانەكـانی ئیسلام مـەردانـە پشـتی قورەیشیان دا بە زەویدا ، بەڵام ئەبوو سـەعید زۆر منـاڵ بوو و بەژداریی ئـەم جەنگەی نـەكرد ..

جـا قـورەیش بـۆ ئـەوەی تۆڵـەی خۆی بسێنێ بـە

لەشكرە سێ‌هەزارییەکەیەوە هاتە سەر مەدینە و هەڵێکی وەهای بۆ هەڵکەوت تا بتوانێ دەست لە موسڵمانەکان بوەشێنێ و حەفتایان لێ شەهید بکا ٠ ئەمجارەیان ئەبووسەعید لەگەڵ هاوەڵە هاوتەمەنەکانیا خۆی ئامادە کرد تا بەژداریی ئەم جەنگە ئیسلامیە بکەن و ئەوانیش دەستێکیان هەبێ لە بەرچدانەوەی هێرشی ستەمکاراندا ٠٠

بەڵام پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ لەوان زیاتر دووربینیی ئەکرد ، هەرچی بەکێ منال بوایە ئەیگێڕایە دواوە ٠٠ سەرەنجام نەیهێشت کۆمەڵێ لەو لاوە دڵسۆزانە بەژداریی جەنگ بکەن کە ئەمانە هەندێکیانن : عەبدۆڵلای کوڕی عومەر ، زەیدی کوڕی ثابیت ، ئوسامەی کوڕی زەید، زەیدی کوڕی ئەرقەم ، بەڕائی کوڕی عازیب ، ئوسەیدی کوڕی ظەهیر ، عەرابەی کوڕی ئەوس ، ئەبووسەعیدی خودریی، زەیدی کوڕی حاریثەی ئەنصاریی ، رافیعی کوڕی خەدیج ، سەمرەی کوڕی جوندب وە سەعد ی کوڕی حەبتە ٠٠

هۆی گێڕانەوەی ئەمانە ئەوە بوو تەمەنیان لە پانزە ساڵان کەمتر بوو . بەڵام دوای ئەوە ماوەی رافیع و سەمرەی دا تا بەزداریی جەنگ بکەن . لە بەر ئەوەی رافیع ـ هەرچەندە مناڵ بوو ـ تیرەندازێکی لێهاتوو بوو ، بەڵام (سمُرة) گلەیی حاڵی خۆی بردە لای دایکی و پێی وت :

پێغەمبەری خوا ڕێگەی رافعی دا ، بە مەرجێ من لەو بەهێزترم و ئەتوانم بیدەم بە زەویدا ..

کاتێ پێغەمبەری خوا ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ ئەمەی بیستەوە ، فەرمانی دا هەردووکیان لە بەر دەمیا زۆران بگرن ، ئەوانیش دەستیان دایە یەك و سەمرە رافعی دا بە زەویدا و ماوەی ئەویشی دا بەژداریی بکا ..

دایك و باوکم بە قوربانت بن ئەی پێغەمبەری خوا .. ئەی بیبیلەی چاوەکانمان ..

بە راستیی پێغەمبەری خوایت .. بە راستیی هەر تۆی بەرێز شایانی پێشەوایەتیی و سەرکردایەتییت ! ..

دوژمن بە لەشکری زۆر و پڕتفاقیەوە هاشاوڵی هێناوە

و ەخەی موسڵمانەکانی گرتووە ، کەچی سنگی فراوانت
اراوە بە بۆ جێبەجێکردنی داخوازیی ئەنجێك ، کە
ەوەندە ناسکە دادی خۆی ـ بەگریانەوە ـ بۆ لای دایکی
ەبا ..

پەروەردەی بەرزی خواییە وا لەم هەڵوێستە
ناسکەشدا مەبەستت تیمارکردنی دڵەکان و پێشکەشکردنی
ئاسوودەییە پێیان !

پەروەردەی بەرزی خواییە وا لە هەڵوێستی تەواو
ناسکدا هەر لە سەر خۆیت و ئەرکی پیرۆزت ئەخەیتە
ئەولاوە و زۆر بە ئاسایی رەفتار ئەکەیت ..

بۆ ئەمە رووداوێکی تری ژیانە پیرۆزەکەتم دێتەوە
یاد کە ئەویش لە کاتی کۆچکردنتا بوو ، لە کاتێکا
دوژمنان بە هەموو لایەکا ئەگەڕان و دووچاویان کردبووە
چوار تا بت دۆزنەوە و لە ناوت بەرن .. هەموو
ڕێگایەکیان ئەگرتە بەر تا دەست خەن و خەڵات
وەرگرن ..

کەچی تۆی بەڕێز ، دامەزراو ، سنگ‌فراوان ، هێمن ، لەسەرخۆ ، چاکوبست ، و بــە ئــاواتی بەختیاریی ئادەمیزاد ، کە تووشی بورەیدەی کوڕی حەصیب و هەندێ لــە کەس و کــارەکەی ئەبیت ، بانــگیان ئەکەیت بۆ ئیسلام چونکە کاری سەرشانت بانــگ‌کردن و هیدایەت‌دانە و کۆچکردنەکەشت هەر بۆ بانــگ‌کردن و هیدایەت‌دانە .. ئەوانیش موســڵمان ئــەبن ، چونکە وشەی پاك و بێگەرد لە دڵی پاك و بێگەردەوە و بە دەمــی پــاك و بێگــەرددا کــە دێتــە دەرەوە مــایــەی پاك‌کردنەوەی گوێ و مێشك و دڵــن .

یوسف پێغەمبەریش ـ سەلامی خوای لێ بێ ـ بە هەمان شــێوە ، بــاکی لــە ئــاوارەیی و بوختــان و بەند و تەنــگانە نــەبــوو ، بــە هەموو شێوەیەك هەر بانــگی ئــەکرد بۆ لای خوا ، ئەوەبوو ئــەو دووانــەی کە لێــکدانەوەی خــەویــان لــێ داوا ئەکرد ، لــە پێشەوە بــەراوردی خواپــەرستیی و بت‌پەرستیی پێ ئەکردن تــا لــە واتــای یەکتاپــەرستیی تێیان گەیەنێ ، ئەوسا وەڵامیان بداتــەوە !

لــە کاتی جەنــگی ئوحودا تەمەنی ئەبووسەعید سیانزە

مالان بوو •• نەك هەر خۆی حەز بکا بەڵکو باوکیشــی •• حەزی ئەکرد کوڕەکەی هاوبەشیی بکا •• هەتـا باوکی ...سی ئەبووسەعیدی ئەگرت و ئەیوت : ئەی پێغـەمبـەری خوا ، ئەوزە و بازۆڵـە ئـەسـتووره •• پێغـەمبـەریش ـ صلی الله علیه وسلم ـ سەیری کرد و فەرمووی : بیگەڕێنەوە ئەویش گەڕاندیەوە • باوك و فرزەند بە گوێی پێغەمبـەری خوایـان کـرد ، بـەڵام زۆر دڵـگران بوون ••

مالیکی بـاوکی ، بـەڕداریی جەنـگەکـەی کـرد •• ئەمیش پیاوێـکی کۆششکەر بوو بۆ ئیسـلام و فەرموودەی لـە پێغـەمبـەری خواوە گێڕاوەتـەوە ••

ئـەبووسـەعید ئەگێڕێتـەوە و ئـەڵـێ : دەم و چـاوی پێغـەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ زامدار بوو ، جـا مالیکی کـوڕی سـینان ـ واتـە باوکی ـ چـوو بـە پیریـەوە و خوێنـەکەی بـە پێغـەمبەری خواوە سڕی و قووتـی دا •• پێغـەمبـەری خـوا ـ صلی اللـە علیـە وسلم ـ فەرمووی : هەرکەس حـەز بکـات سەیری ئـەوە بکـا کـە خوێنـم

تێکەڵی خوێنی بووە ، با سەیری مالیکی کوڕی سینان بکا • بەڵام ئیبن‌هیشام ئەڵێ :

پێغەمبەری خوا ـ صلى الله عليه وسلم ـ فەرمووی: هەر کەس خوێنم تێکەڵی خوێنی .وو ئاگری بەر ناکەوێ ••

خوا وای بۆ هێنایە پێش پلەی شەهادەت وەربگرێ و دەرودەشتی ئوحود بە خوێنە گەشەکەی رەنگین بکات ، تا رۆژی قیامەت شایەتیی بێ لە سەر ئەمە کە :

[ڕۆڵەکانی ئیسلام هەردەم ئامادەن پاڵەوانییی خۆیان بنوێنن و بیگەیەنن کەوا خوێنێ لە پێناوی ئەوا ئەرزێ هیچ نرخێکی نیە] ••

کۆتایی هات بە جەنگ •• زیانێکی گەورە لە موسڵمانەکان کەوت ، بەڵام قورەیش نەیتوانی دەست بگرێ بە سەر مەیدانی جەنگدا •• کورتەکەی سەرکەوتنی بە دەست نەهێنا •• وە لەگەڵ ئەوەدا کە موسڵمانەکان ئەو هەمووە شەهیدەیان دا ، بەڵام قورەیش ئەوەندە لە موسڵمانەکان ئەترسا ، هەر ئەو ئێوارەیە ، بە پەلە

لـه دەوری مەدینە کشایە دواوە و بـەرەو مەککە کـەوتـە ڕێ ••

موسڵمانـەکـان بە حەفتـا شەهید و صەد و بەنجا زامدارەوە ـەڕانـەوە •• موسـڵمانـەکـانی نـاوشار بـە منـاڵ و ئـافرەتەوە هەموویان دڵیـان لـە مشتیانـا بوو •• ترسـی ئـەوەیـان هەبوو پێغـەمبـەری خوا ـ صلی اللـه علیـه وسلم ـ شتێـکی بـە سـەر هاتبێ •• هەر هەموویان چاوە و چاوی ئـەوەیـان ئـەکرد بـە بینینی پێغـەمبـەری خوا شـاد بنـەوە •• ئیتر شەهید بوونی کەس وکـار زۆر ئـاسـانە •• گرنـگ سەلامـەتیی پێغـەمەری حوایـە ••

ئـەم هەڵـوێسـتەی موسڵمانـەکـان پلەیەکی یەکجار بـەرزی موسڵمانەتییە •• چونـکە زۆر کەس لـە جـادەی پانـا لافی موسڵمانێتیی و غیرەت لێ دەدا ، کەچی لـە ڕۆژی خۆیدا نـازانـێ چۆن و بـە چ شـێوەیەك خۆی بـە ڕەنگێ بنوێنێ کـە سەلامەتیی تیـا بێ •• وە یـا هـەموو جـۆرە گلـەیی و بۆڵـەیەك دێنێتـە سەر سەرکردەی موسڵمان ••

بۆیـە پێویسـتە موسڵمانـەکـان بـە هەندێ هەڵس و

کەوت دەست خەڕۆ نەبن ، وە تا نەگەنە ئەو پلەیە هەنگاوی گەورە نەنێن و بەڵێنی بەرەوژوورکە نەدەن •• دیارە ئەم پلەیەش ماوەیەکی زۆری ئەوێ تا موسڵمانەکانی بگاتێ ••

ئەبووسەعید لەو جۆرە موسڵمانانە بوو کە بە ئاسانیی بەو پلە بەرزە گەیشتبوو •• هەرچەندە منداڵ بوو ، بەڵام غیرەتی پیاوێکی گەورەی موسڵمان لە کرۆکی دڵیا جێگیر بوو بوو •• ئەترسا پێغەمبەری خوا تووشی شتێك بوو بێت ، جا وەك خۆی ئەیگێڕێتەوە ، ئەویش بەرەو مەیدانی جەنگ دێت تا بە چاوی خۆی پێغەمبەری نازدار ـ صلی اللە علیە وسلم ـ ببینێ و دڵی بێخەم بێت لە ساغ و سەلامەتیی ئەو ••

کاتێ کە پێغەمبەری خوا ـ صلی اللە علیە وسلم ـ چاوی پێی کەوت فەرمووی : سەعد ی کوڕی مالیکی ؟ ئەبووسەعید وەڵامی دایەوە : بەڵێ ، دایك و باوکم بە قوربانت بن ، ئەی پێغەمبەری خوا ••

ئەبووسەعید لـە پێغەمبەری خوا نزیـك کەوتـەوە و هـەردوو ئـەژنۆی مـاچ کرد و پێغـەمبـەریش بـە سـەر وڵاغـەکەیەوە بـوو ..

ئـــەوە بـوو سـەرلـەبـەیانـی پێغـەمبـەری خـوا گێڕایەوە دوا و نـەیهێشت بەژداریی جەنگ بکا .. بـەڵام ئـەبووسەعید زۆر حەزی لێ بوو .. ئەویش لـە بـەر ئەجر و پـاداشت گوێڕایەڵیی کرد .. وا دەمە و ئێوارەش هاتووە بـە پیری پێغـەمبەری خۆشەویستیەوە و ئەیەوێ بـە هەواڵ پرسینی و شادبوونەوە بـە بینینی هـەمـان گوێڕایـەڵیی بـۆ نووسرێ ..

ئەمە دەروونی پـاك و بەرزی سەربازی موســڵمانـە کـەوا دڵی پـڕە لـە ئیمـان ..

لـەو لاوە دەروونـی پیسی مونـافیـقـەکـان رەش و پیس هەڵـگەڕابوو .. سەرلەبەیانی لووتیان کرد کە گوایـە پێغـەمبـەری خـوا بـە گوێی ئـەوانی نـەکـرد ، دەمـەو ئێوارەش شـادمان بوون بـە شەهید بوونی پـاڵـەوانـەکانی

ئیسلام و دەستی چەپەڵیان نەهێنا بە سەر دڵـە ڕەشەکەیانداە ە

زۆر پێویستە موسـڵمانـەکـان ، لـە هـەڵوێسـتا سەربازی موسڵمان لـە مونـافیقی خۆهەڵواس جیا بکەنەوە ە ە

جـا کـە ئەبووسەعید هەردوو ئەژنۆی پێغـەمبەری خوای ماچ کردن ، پێی فەرموو :

خوا پـاداشتت بداتـەوە لـە شەهیدبوونی بـاوکتـا ە ە

ئـەوی ئـەبووسـەعید بـە دەم ئـەیوت ، لـە دڵـەوە هەڵئەقولاَ بۆیـە هیچ خەم و خەفەت و پێ ناخۆش بوونێـکی نـەنوانـد ە ە

خـوای لـێ ڕازیی بێ ، ئـەوەتـا خـۆی بـە وردیی ئـەو هەڵـویسـتەمـان بـۆ ئەگێڕێتەوە کـە ئەڵێ :

« ئێمە لەوانـە بووین [لـە بەر منالیی] لە شەیخان[(١)]

---

(١) شەیخان : شوێنێـکە لـە مەدینە کە سـەربازخانەکەی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه و سلم ـ لـە جـەنـگی ئوحودا لەوێ بوو ە ە

گێڕاینە دواوە ، نەهاتین لە گەڵ جەنگاوەرەکانا ، هێشتا ئێوارە نەهاتبوو ، زامدار بوونی پێغەمبەری خوا ـ صلی اللـه علیـه وسلم ـ و پەرت و بڵاوبوونی خەڵکەکە لە دەوری ، پێمان گەیشت ، منیش لەگەڵ چەند منداڵێکی ئەوەی خودرەدا هاتین لـە سەر ڕێگـای گەڕانەوەی پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ دا بووەستین و سەیری سەلامەتیی و بێ وەیی ئەو بکەین و مژدە بەرینەوە بۆ کەس و کارمان • ئەوە بوو لە دۆڵی قەنات[۲] دا تووشی خەڵکەکە بووین بە پرژ و بڵاویی ، ئێمەیش مەبەستمان هیچ کەس نەبوو جگە لە پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ چاومان پێ بکەوێ و سەیری [سەلامەتیی] بکەین[۳] •

---

(۲) ئەو شێوەیە کە لە ڕۆژی ئوحودا لە نێوان سەربازخانەی موسڵمانەکان و سەربازخانەی قورەیشدا بوو ••

(۳) بە ڕاستیی کۆمەڵێکی ئاوازەیە •• ئافرەتان خەریکی ئاوکێشان و برینپێچان بوون و سماواکانیش پەرۆشی سەلامەتیی سەرکردە بوون ، جێی سەرنجە و زۆریش •• ئەمەیە جەنگی سەروماڵیی ••

کاتێ پێغـەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ چاوی پێم کەوت فەرمووی : سەعد ی کوڕی مالیك ؟

وتـم : بەڵێ ، دایـك و بـاوکـم بـە قوربانت بن •
لێی نزیك کەوتمەوە و ئەژنۆم ماچ کرد و ئـەو بـە ســە ولاغـەکـەیـەوە بوو و فەرمووی :

خـوا پـاداشتت بداتـەوە لـە شەهیدبوونی باوکتـا •
ئینجا سەیری دەم و چاویم کرد ، ئـەبینم لـە ســە هەردوو کوڵمی بـە قەد شوێنی پەنجایەك سوور بۆتـەوە وە لـە نـاوچـاوانیدا ، لـە دەم ووکەسەریـدا ، شـکانیا دیارە ، وە لێوی خوارەوەی (قڵیشاوە و) خوێنی لێ دێت وە دانی (روباعییەی) لای راستی پارچەیەکی لێ بۆتـەوە وە شـتێـکی رەش وا بـە سـەر زامەکەیەوە •

پرسیارم کرد : ئەمە چیە بـە سـەر دەم و چاویەوە ؟
وتیـان : حەسیری سووتـاوە ••
وتـم : کێ هەردوو کوڵمی خوێناویی کردووە ؟
وتـرا : ئیبن قەمیئە ••

وتم : ئەی کێ نـاوچاوانی زامدار کردووە ؟
وتـرا : ئیبن شەهاب .
وتـم : ئەی کێ لێوی خوێناویی کردووە ؟
وترا : « عوتبەی کوڕی ئەبیوەققاص [برای سەعد] »..

نەك هەر ئەبووسـەعید ، بەڵکو گـەورە و بچـووکی موسڵمانـەکـان ئـەهاتن بـە پیری پێغـەمبەری خـواوە ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ و هەموو خۆشەویستێکیان بـە دڵ و بـە گیـان ئەکردە قوربانی ، وە تەنها ئەو سەلامەت بێ گیتر هـەموو کەسێ قەی نـاکـا .. چونـکە بەڵێنیـان دابـوو ، سەروماڵیـان بکەنە قوربانی خۆی و بیروباوەڕەکەی ..

ئـەبووسەعیدیش بـە دەوری خـۆی ، وەك کۆرپـە تـازە پێـگەیشتووەکـان « خەمخۆری ئـاینەکەی بـوو .. خەمخۆری پێغـەمبـەری سەرکردە بوو .. هـەر بـەوەوە نـەوەستا ئـەو پرسیارانە بکا و بچێ بە رێـی خۆیـەوە .. نـا ، نـابێ « چونـکە پێغـەمبەری خۆشەویست ـ صلی الله علیه وسلم ـ زامـدار و هیـلاکـە بۆیـە چـاوی لـێ کـلا

نەئەکرد •• پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم
بەرەو مەدینە ئەگەڕایەوە و ئەبووسەعیدیش لە
بەردەستیا ئەڕۆیشت هەتا گەیشتە بەرەوە ••

کاتێ ویستی دابەزێ خۆی نەیتوانیی ، بەڵک
دایان گرت و بە هەڵگرتن بردیانە ماڵەوە •• ئینج
چاوی کەوت بە هەردوو ئەژنۆی ئەبینێ پێستی هەردووکیا
داماڵراوە •• لە کاتی دابەزینیا شانی دا دا بە سەر سەعد
کوڕی موعاذ و سەعدی کوڕی عوبادەدا هەتا گەیشتە
ماڵەوە ••

گەنجی خوێنگەرم چاوی لە هیلاکیی و ماندووبوون
پێغەمبەری خوا بوو ئەمەکاری کردە سەر دڵ و دەروونی
و تێگەیشت خزمەتکردنی بیروباوەڕ بە پیاو ئەکرێ ،
خاوەن غیرەت ئەکرێ •• لێبووردنی ئەوێ •• ئینجا ڕێگا
خواناسیی پڕ لە دڕك و داڵ و موسڵمان ئەبێ بتوانێ ژیا
دنیای بکاتە قوربان ، تا ڕەزامەندیی خوای دەست
کەوێ ••

گەنجی پەروەردەی قورئانی پیرۆز تێ گەیشـــــت
.یبـازی خوانـاسـان بـە گوڵ دا نـەپۆشراوە و ئـەبێ بـە
ـەمای ئەمە بێ ، ئیتر گلەیی و نـاشکوریشی ناوێ ..
کاتـێ کە خۆراوا بوو و بیلال بانـگی دا ، پێغەمبەری
خوا ـ صلی الله علیە وسلم ـ بـە هەمان شێوە شانی دا دا بوو
ـە سـەر هەردوو سەعدا و هاتـە دەرەوە بۆ نـاو مزگەوت
ینجـا دوای نوێژ گەڕایەوە مـاڵـەوە .. موسـڵمانەکـانیش
ـە مـزگەوتـا ئـاگـریان کـردبـۆوە بـۆ دەرمانکـردنی
رامـەکانیان .. ئـەبوو سـەعیدیش وەك لاوە دڵ پـڕ لـە
یمانـەکـانی تـر ، بـە وردیی سەرنج ئەگرێت .. ئەوەندە
ـە پەرۆشـە تـا جوان ئاگـادار بێ ، چاو کلا نـاکـات ..
کاتـێ سووراییی لـە کەنـاری ئاسـمان بـرا ، بیلال
انـگی عیشـای دا .. بـەڵام پێغەمبەری خوا ـ صلی اللـە
لیـە وسـلم ـ نـەهـاتـە دەرەوە .. بیـلال لـە بـــەر
ەرگـاکەی پێغەمبەرا ـ صلی الله علیە وسـلم ـ دانیشت و
اوەڕوانیی کرد هەتـا سێیەکی شـەو تێ پەڕیی ئینجا بانگی
ێ کرد : نوێژ ئەی پێغەمبەری خوا .. کە گوێی لـە دەنگی

بیلال بوو هاتــە دەرەوە دوای ئــەوەی مــاندووبوونی ئــە
رۆژە و ئێش و ئــازاری زامــەکــانی زۆریــان پێ هێنا بو
و خەوی لێ کەوتبوو ..

ئەبووسەعید هــەر چاوەڕوانیی ئەکرد.. دڵی رێــگە
نــەئــەدا بچێتــە ماڵــەوە و بەو حاڵەوە پێغەمبەری بەڕێز
بــە جێ بێڵێ[٤] .

کــاتــێ کــە پێغەمبەری خوا ـ صلی اللــه علیه وسلم
هاتــە دەردوە ، ئــەبووســەعید سەیرێــکی کــرد .. دڵ
لــەشی سووکتر بوو لــەو کــاتــەی کە چووە ژوورەوە .
ئینجــا نوێژی عیشای لــە پشتی سەریەوە بــە جێ هێنــا .
پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ئەوەندە تەندروستیی چا
بوو بــە بێ یارمەتیی چووە ماڵەوە و موسڵمانــەکــان بە ر
لــە نێوان شوێنی نوێژکردنەکەی و ماڵەوەدا وەســتابوون .

بەمە ئەبووسەعید بــە تــەواوەتیی دڵی بێخەم بوو ـ
تــەنــدروستیی خۆشەویســتەکەی و بــە دڵــی شــادمانــە

---

(٤)ـ بــە مــەرجێ باوکی شــەهید بووە و تەعزیەیان هەیە

گەڕایەوە ماڵەوە تا مزدە بدا بە کەس و کاری ..
ئەوانیش ـ خوا لێیان رازیی بێت ـ لە ماڵەوە چاوەڕوانی
لاوی دڵسۆزیان بوون تا بگەڕێتەوە .. کە هەواڵەکەیان
زانیی سوپاسی خوایان کرد و بە بێخەم سەریان لێ نایەوە و
خەوتن[٥] .. بەڵام پیاوماقووڵان و سەردارانی ئەوس و
خەزرەج لە مزگەوت مانەوە و تا بەیانیی پاسەوانی
پێغەمبەریان ئەکرد لە ترسی ئەوەی نەوەکو قورەیش لە
ناکاوا هەڵمەت بێنەوە سەر شار و دەست بووەشێنن ..

---

(٥)ـئەگەرچی تەعزیە باریش بوون !!

پەیمان

ئەبووسەعید و هاوتەمەنانی خەریکی خواپەرستیم
بوون .. رەزامەندیی خوایان مەبەست بوو .. کە ئەوا
بە تەمەن منالن و بە کەلکی جیهاد نایەن خۆ ئەتوانن
خواپەرستیی بکەن .. خزمەتی قورئان بکەن .. بە پێ
سوننەتی پێغەمبەر ـ صلى الله عليه وسلم ـ ژیانی رۆژانەیا
برازێننەوە ..

بەم شێوەیە قۆلی مەردایەتییان لێ هەلمالیی و بە
پەروەردەی دەروونیانەوە خەریک بوون ، هەتا تەمەنیا
گەیشتە پانزە سالیی ..

لەم تەمەنەدا ئەبووسەعید هەلی بۆ هەلکەو
تا بە ئاوات بگات .. ئەوە بوو لەشکری ئەحزا

هاتــە سەر مەدینە و گەمارۆی پایتەختی موسـڵمانـانی دا ••
ئەمیش پیاوانــە بەرزداریی کرد و بــە دڵێـکی پڕ لــە ئیمانەوە
بەرامبەری لەشکری بتپەرستان وەستا :
چیتـان ئەویٚ نەفـامـان ؟

چۆن چرای ئیسلام بــە دەم و پلی ئێوە ئەکوژێتەوە ؟
بــە لەشکرە بێ شومارەکەتـانـ ئـەنـازن و لــە گــەڵ
لـەشکری کــەم و کــەم تفاقی ئیمانـ بــەراوردی ئەکەن ؟

لــەشکری زۆرتـان بێپەنـا و لــەشکری ئیمان خوای
گەورە کۆمەکیەتی ، چۆن بــە تەمای گەیشتن بــە ئـاواتن ؟
خۆتـان مانـدوو ئەکەن•• سەرتـان لـێ شـێواوە ••
کۆمەڵــی ئیماندار هێزی پەروەردگـار پشتیوانیەتی ، پەندێ
لــە پێشمــینەکانتـان وەرگرن •• خۆتان مەخەنەتێنن ••
خراپیش بەو رادەیە کەوا ستەم لــە خۆیشتان بکەن ؟
لاوی دڵ پڕ لــە ئیمان ، بەم بیر و هەستە سەربەستەوە
چووە مەیدان ، تـا بە شێوەیەکی چاوەڕوان نەکراو ، خوای
پــەروەردگار لەشکری خراپویستانی تەفر و توونـا کرد ••

نەك لەم رووداوەدا ، ئەبووسەعید بەژداریی كردبێت ، بەڵكو هەموو جارێك خۆی ئامادەی بەرامبەر وەستانی دوژمنان نە كرد ، تا ئەوە بوو بەژداری دوانزە غەزای كرد .. بە تایبەتیی ڕێكەوتنی حودەیبیە و پەیمانی (رضوان) ، ئەو پەیمانەی كە موسڵمانەكان دایان بە پێغەمبەری خۆشەویست ـ صلی الله علیه وسلم ـ لە سەر دامەزران و كۆڵنەدان هەتا مردن ، ئەگەر هات و قورەیش لە گەڵیان جەنگیی ..

لە پاڵ ئەم پەیمانەشا ئەبووسەعید لەگەڵ چوار هاوەڵی ترا ـ كە سەهلی كوڕی سەعد و ئەبووذەر و موحەممەدی كوڕی مەسلەمە و عوبادەی كوڕی صامیت بوون ـ پەیمانێكی تریان دایە كەوا هەریەكەیان هیچ مافێك نەخاتە پێش مافی خواوە ، وە رازیی نەبێ لە خۆی ، هەتا لە هیچ كار و فرمانێكدا و لە هیچ ئەركێكی سەرشانیا درێغیی نەكات ..

ڕۆژانی سەخت

ئەوەی پێویستە هەمیشە لە یادی هەموو موسڵمانێك بێت ئەوەیە بەرپاکردنی دەوڵەتی ئیسلامی لە مەدینە بە سەرۆکایەتیی پێغەمبەری خوا ـ صلى الله عليه وسلم ـ کارێکی زۆر گەورە بوو تا موسڵمانەکان سەربەست بن و بە ویستی خۆیان خواپەرستیی موسڵمانانەی خۆیان جێ بە جێ بکەن ..

جا ئەم کارە گرنگە هەروا ئاسان نەبوو .. چونکە باری ئابووریی موسڵمانەکان لە هەڵوێستێکی سەختا بوو ، لە بەر ئەوەی موسڵمانەکان لە مەدینەدا لە لایەن بت پەرستانی دەور و بەریانەوە گەمارۆ درابوون و ناچار بوون لە شار دەرنەچن و نەتوانن بە بازرگانییەکی ئەوتۆ هەستن .. هەتا ئەوە بوو قورئانی پیرۆز موسڵمانە دەسترۆیشتووەکانی ئاگادار کرد لە باری ژیانی هەندێ موسڵمانی هەژار کە لە ڕوویان نایەت

داوای یارمەتیی بکەن و نەزانـانیش وا ئـەزانن دەوڵەمەندن،
مەگەر موسڵمانی ژیر بیان‌ناسێت ، وە فەرمانی بـە سەرا دان
بـە شێوەیەکی گونجاو لەگەڵ سروشتیانـا دەست گرۆیـان
بکەن و بە پەنهانیی دەستی یارمەتییان بۆ درێژ کەن چونکـه
خوا خۆی ئـاگـاداری باری ژیانیانە کە ئەفەرموێ :

«لِلْفُقَرَآءِ ٱلَّذِينَ أُحْصِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ
ضَرْبًا فِى ٱلْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ ٱلْجَاهِلُ أَغْنِيَآءَ مِنَ ٱلتَّعَفُّفِ
تَعْرِفُهُم بِسِيمَٰهُمْ لَا يَسْـَٔلُونَ ٱلنَّاسَ إِلْحَافًا ۗ
وَمَا تُنفِقُوا۟ مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ بِهِۦ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾» البقرة

مالیکی باوکی ئەبووسەعیدیش زۆر بێ‌دەست و دەرامەت
بوو بـە رادەیـەك سـێ رۆژ هیچیان شـك نـەبرد و داوای
یـارمـەتیشی لـە کەس نـەکرد ..

بۆیـە پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ فـەرمووی :
هـەرکەس ویستی سەیری پیاوی هەزاری داوانەکەر
بکـا بـا سەیری مالیکی کوڕی سینان بکات ..

دیاره ئەم بارە ناخۆشە تەنها کۆمەڵی ئیماندار بەرگەی ئەگرێت ، وە تەنها ئەندامە کۆڵنەدەرەکانین بە سنگی فراوانەوە دان ئەگرن بە خۆیان و لە دەمی خۆشیان ئەگرنەوە بۆ یارمەتیی خوشك و براکانی تریان ..

بەمە ئەبووسەعیدیش ماوەیەکی بە نەبووینی و برسێتیی بردە سەر .. گەنجی خواناس ئەژەندە ناردەتیی و دەست کورتیی هاتە پێش ، لەگەڵ هەندێ موسڵمانی ترا ، لە برسانا ناچار بوون گەڵای درەختی (بشام) بخون . وە لەگەڵ هاوڕێکیا ، کە عوتبەی کوڕی غەزوان بوو ، دەنکە خورمایەکیان لەت کردووە و هەریەکەیان لەتێکی خواردووە ، هەروەها (عەبا) یەکیان لەت کرد و هەر یەکەیان بە نیوەی خۆی داپۆشیوە ..

ئەگەر ئەو جوامێریی و دەروون بەرزیەی ئەوان بەراورد بکەین لەگەڵ چاوچنۆکیی و چاوبرسێتیی ئەوانەدا خۆیان سەپاندووە بە سەر ئادەمیزادا و بە بەڵێنی لووسی

پڕ لـه ساختـه دەستیان بڕیون ، ئـەوسا ئـەزانین ئـادەمیزاد چەندی زیان لێ کەوتووە کـه لـه سایەی قورئـانی پیرۆز دوور خراوەتەوە ..

ئەبوسەعید هەژاریی بەگیری هێناوە ، لەو کاتـەشـا باوکی کۆچی دوایی کردو هیچی بۆ ماڵ و منداڵـەکەی بە جێ نەهێشت .. ئینجا کەس و کـارەکـەش دادی نەبوونیـان هێنـا بۆی .. ئەویش هیچی لەدەستا نیـە ..
بیری کردەوە وا چاکە پەنـا بەرێتـە بـەر سەرکردەی دڵسۆز و بـە وەفـا تـا بـەشکوم شتێـکی پێ ببەخشـێ . بـەم نیـازەوە لـه ماڵ دەرچوو، نـاچـاریی باڵی پێوە نـا تـا پـەردەی شەرم بدڕێ داوای یارمەتیی لێ بکـا ..

کاتـێ گەیشتە مزگەوت سـەیر ئەکا پێغەمبەری خـوا ـ صلى اللـه عليـه وسـلم ـ وا لـه سـەر میمبەر و وتـار ئـەدا .. ئـەیفـەرموو :

« أيها الناس ، قد آن لكم أن تستغفوا عن المسألة ، فإنه من يستعفف يعفه الله ، ومن يسـتغن يغنه الله • والذي نفسي

محمد بيده ما رزق عبد من رزق أوسع من الصبر ، وان ابيتم الا أن تسـالوني لأعطيتكم مـا وجدت »(٦) .

دیار بوو هەر ئەبووسەعید نەبوو وا پێویستی بە یارمتیی بێت ، بەڵـکو زۆرێ لە ئەندامانی کۆمەڵـی ئیماندار برسیانە و هاواریان هێناوە و دادی نەبوونیی ئـەکەن ‎••‎ وە هاوار و دادەکەیان لەڕادەیەکا نەبوو پێغەمبەری خوا ـ صلی‌الله علیه وسلم ـ بتوانێ پێویستییان بۆ جێ بە جێ بکات،بۆیە ئەم وتار. شیرینە ئـەکـاتە هێزێکی وەها تـا ورەی موسـڵمانـەکـان بـەرز بێتـەوە و ـ زیاتـر ـ دان بگـرن بـە خۆیـانـا ‎••‎ هەڵـوێستێـکی نـاهەموار و نـاسـکە و پێویستە هەموویـان بـەژداریی بکەن ‎••‎ چونکە ئـەو ئەرکەی خراوەتە ئەستۆی ئیمانداران ـ کە بریتییە لـە رزگارکردنی ئـادەمیزاد ـ زۆر لـە برسێتیی و نـەبوونیی گرنگتر و گەورەترە ‎••‎

پێویستـە دان بگرن بـە خۆیانا و ئـارام بگرن ‎••‎ ئێستـە کـاتیەتی ‎••‎ واز لـە داواکردن بێنن ، پـادانتیشمی

---

(٦) رواه عطاء بن يسار عن أبي سعيد الخدري نحوه ‎••‎

لای خوا مسۆگەرە و دوای ئەم نەبوونی و تەنگاویە خوا دەرووی‌یان لێ ئەکاتەوە ..

پێغەمبەری خۆشەویستمان ـ صلی الله علیه وسلم ـ سوێند ئەخوا کە خوا هیچ رۆزییەکی نەداوە بە هیچ بەندەیەکی لە رۆزیی ئارام فراوانتر بێت بۆی .

بەڵێ رۆزیی بریتییە لە ئارام .. لە ساچان .. لە دان بە خۆدا گرتن ..

لە کۆتاییا دەری بڕیی : هەر کەسێ ئەم ئامۆژگارییە ساچێتە دڵییەوە و هەر داوا ئەکات ، قەی ناکا هەرچیم بەمشتابێ ئەیدەمێ .

کوان سەر زلەکان ؟
کوان مریشك خۆرەکان ؟
کوان داوا کارانی خوایەتیی ؟

لەوە ئەچێ لەشەرمی سەرکردەی راستەقینەدا سەریان شۆڕ کردبێ و عارەقی شەرمەزاریان دەردابێ .. هەرچۆنیان کردووە با بێن و سەیری سەرکردە

کەن : بە نەبوونیی ، کۆمەڵ رازیی نەکا ، ئەو کۆمەڵەی ئەندامەکانی بە سنگێکی فراوانەوە خۆیان ئەکەنە قوربانی خۆی و بیروباوەڕەکەی .. هەتا بە برسێتییش ئەوەتا بە خوێنی گەشیان نەمامی کۆڕپەی ئیسلام ئاو ئەدەن ..

ئەوانەش ـ کە بە رواڵەت ناوی گەورەیی و سەرداریان بە سەرا سەپێنراوە ـ نازانن کەی کۆمەڵ لێیان رازیی ئەبێت ، ئەو کۆمەڵەی هەتا دەرخواردی دەی ئینجا زیاتر هاواری چاوبرسێتیی و چاو چنۆکیی لێ بەرز ئەبێتەوە ..

هەرچەندە ناوی گەورەییان بە سەرا بڕاوە ، با بێز و خۆیان بچووك بکەنەوە و لە قوتابخانەی قوربانیدا ناوی خۆیان تۆمار کەن ، ئەگینا سەرەنجامی پێشینە هاوبیرەکانیان بەشی ئەوانیشە ..

کاتێ ئەبوسەعید بە گوێوە بوو ، بە بێ دەنگ گەڕایەوە دوا ، بێ ئەوەی داوای یارمەتیی بکا ، ئینجا وتی :

پێغـەمبەر جگە لـە من مەبەستی لـە کەس نەبوو !! وە وتی:
دوای ئەوە ئیتر داوای یارمەتییم لە کەس نەکرد ، وە خوایش
هـەر رۆزیمان پێ ئەبەخشێ هەتـ شك نـابـەم هیچ ماڵێکی
ئـەنصـار سامانیان لـە ئیمە زیاتر بێت ..

سەربازەکـانی قورئـان ئـاوا شوێن ئیسلام کەوتبوون..
هەر ئـامۆژگـاریەك بـەرگوێیان ئەکەوت وایـان ئـەزانیی
ئـەوە بـەتایبەتیی بۆ ئـەوانە ، بۆیـە بە هەموو توانایەکیانەوە
هەوڵیان ئـەدا جێ بەجێی بکەن .. چونکە ئـەیانزانیی ئەمە
تاقی کردنەوەی خـوای گەورەیە بۆ بەندە راستەقینەکـانی و
پێویستیان بـە ئـارام هەیە تـا ئەجر و پاداشتی زیانریـان
دەست کەوێ و لـە هەموو هەڵوێستێکـا هەڵبـەنـگێنرێن ..

ئـەبووسـەعیدیش بۆ ئـەوەی زیـاتـر لـە یـاسای
تـاقی کردنەوەی خوایی تـێ بگات پرسیار ئەکا لە پێغەمبەری
خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ و ئەڵێ :

ئەی پێغەمبەری خوا : کێ لـە هەموو کەسێ زیاتر بەلا
و تاقی کردنەوەی ئەدرێ بە سەرا ؟

ئەفەرموێ : پێغەمبـەران .

دیسان ئەپرسێتەوە : ئینجا کێ ؟
ئەفەرموێ : ئینجا پیاوچاکان ..

بەڵێ خوای گەورە خۆشەویستانی خۆی تاقی ئەکاتەوە .. کامیان زیاتر خۆشەویست بێ ئینجا تاقی کردنەوەکەی زیاترە .. تا ئەوانەی بە تەمان خۆیان لە خوا نزیك بکەنەوە ، ئامادەی هەموو شتێك بن .. شان شل کەن بۆ هەموو فەرمانێکی خوا .. بەرگەی هەموو هەڵوێستێ بگرن کە دێتە بەرخۆیان و ئاینەکەیان .. بەرگەی ئەو رۆژە رەشانە بگرن کە بیروباوەڕەکەیان پیایانا تێپەڕ ئەکات ..

ئەوەتا قورئانی پیرۆزیش دەرسێکی روون و ئاشکرای موسڵمانەکان دا ئەدات تا تێ بگەن شوێنکەوتنی ئاینی خوا فیداکاریی ئەوێ .. ترس و برسێتیی و تیاچوون و کەمبوونەوەی سامان و گیان و بەروبوومی بە شوێنەوەیە .. ئەمەش تەنها خاوەن ئارامە بەرگەگرەکان بۆی ئەشێن و لە گەڵیا هەڵ ئەکەن ، دەبا ئەوانە مژدە بێت لێیان ، کە ئەفەرموێ :

پێغـەمبەر جگە لـە من مەبەستی لـە کەس نەبوو !! وە وتی: دوای ئەوە ئیتر داوای یارمەتییم لە کەس نەکرد ، وە خوایش هـەر رۆزیمان پێ ئەبەخشێ هەتـ ئەمڕۆ نـابـەم هیچ ماڵێکی ئـەنصـار سامانیان لـە ئێمە زیاتر بێت ..

سەربازەکـانی قورئـان ئـاوا شوێن ئیسلام کەوتبوون.. هەر ئـامۆژگـاریەك بـەرگوێیان ئەکەوت وایـان ئـەزانیی ئـەوە بـەتایبەتیی بۆ ئـەوانە ، بۆیـە بە هەموو توانایەکیانەوە هەوڵیان ئـەدا جێ بەجێی بکەن .. چونکە ئـەیانزانیی ئەمە تاقی کردنەوەی خـوای گەورەیە بۆ بەندە راستەقینەکـانی و پێویستییان بـە ئـارام هەیە تـا ئەجر و پاداشـتی زیانریـان دەست کەوێ و لـە هەموو هەڵوێستێکـا هەڵبەنـگێنرێن ..

ئـەبووسـەعیدیش بۆ ئـەوەی زیـاتـر لـە یـاسای تـاقیکردنەوەی خوایی تێ بگات پرسیاو ئەکا لە پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ و ئەڵێ :

ئەی پێغەمبەری خوا ، کێ لـە هەموو کەسێ زیاتر بەڵا و تاقیکردنەوەی ئەدرێ بە سەرا ؟

ئەفەرموێ : پێغەمبـەران .

دیسان ئەپرسێتەوە : ئینجا کێ ؟
ئەفەرموێ : ئینجا پیاوچاکان ..

بەڵێ خوای گەورە خۆشەویستانی خۆی تاقی ئەکاتەوە .. کامیان زیاتر خۆشەویست بێ ئینجا تاقی کردنەوەکەی زیاترە .. تا ئەوانەی بە تەمان خۆیان لە خوا نزیك بکەنەوە ، ئامادەی هەموو شتێك بن .. شان شل کەن بۆ هەموو فەرمانێکی خوا .. بەرگەی هەموو دەڵاوێستێ بگرن کە دێتە بەرخۆیان و ئاینەکەیان .. بەرگەی ئەو رۆژە رەشانە بگرن کە بیروباوەڕەکەیان پیایانا تێپەڕ ئەکات ..

ئەوەتا قورئانی پیرۆزیش دەرسێکی روون و ئاشکرای موسڵمانەکان دا ئەدات تا تێ بگەن شوێنکەوتنی ئاینی خوا فیداکاریی ئەوێ .. ترس و برسێتیی و تیاچوون و کەمبوونەوەی سامان و گیان و بەروبوومی بە شوێنەوەیە .. ئەمەش تەنها خاوەن ئارامە بەرگەگرەکان بۆی ئەشێن و لە گەڵیا هەڵ ئەکەن ، دەبا ئەوانە مژدە بێت لێیان ، کە ئەفەرموێ :

« ولنبلونكم بشيء من الخوف والجوع ونقص من الأموال والأنفس والثمرات ، وبشر الصابرين »(٧)

دیار بوو ، ئەبوسەعید پیاوی ئەم مەیدانە بوو ، ئەوەندە دانی ئەگرت بە خۆیا و بە هەژاریی و فەقیریی رازیی بوو ، هەندێ ماموستایانی مێژوو پلەی « أهل الصفه » ی ئەدەنێ هەرچەندە ئەنصارییە و خەڵکی مەدینەیە ٠٠

لەگەڵ ئەم هەژارییەدا ئەبوسەعید بێ وچان خەریکی هەوڵ و کۆشش بوو بۆ بەرزکردنەوەی قورئان ٠٠ نەبوونیی و برسێتیی نەیانئەتوانی ئەزمی شێر سارد کەنەوە ٠٠ تەمەن چوار رۆژە چۆن ئەڕوا با بڕوا ، بەڵام یا بە جیهاد برازێتەوە ٠٠ جیهادی نەفس و هەوا ، وە جیهادی دوژمنانی قورئانی پیرۆز ٠

ئنجا شان بە شانی ئەو هەوڵ و کۆشش و غیرەتە مێشکی تیژی خستبووە کار بۆ شارەزابوون و ئاگادار بوون لە فەرمایشتەکانی پێغەمبەری پێشەوا ـ صلى الله عليه و سلم ـ ئەمەش دوای شارەزا بوون لە قورئانی

---

(٧) سوورەتی « البقرة » / ١٥٥ ٠

پیرۆز •• ئەوەندە شەیدای فەرموودەی پێغەمبەر بوو بوو و حەزی لە لەبەرکردن و گێڕانەوەیان بوو ، بووە یەکێ لەو پیاوە گەورانەی کە فەرموودەیان ئەگێڕایەوە ، بە رادەیەك هەزار و صەد و حەفتا فەرمایشتی لێ وەرگیراوە کە بیستوونی و لە بەری کردوون و ژیانی رۆژانەی خۆی پێ رازاندوونەتەوە و بە کەسانی تریشی ئەیاندوون• ئەوەندەش جێی متمانە بوو ، پیاوە ناودارەکانی مێژووی ئیسلام ـ وێنەی عەبدوڵڵای کوڕی عەبباس و عەبدوڵڵای کوڕی عومەر و زەیدی کوڕی ثابیت و جابیری کوڕی عەبدوڵڵا و ئەنەس وە عەبدوڵڵای کوڕی زوبەیر لە هاوەڵان و سەعیدی کوڕی موسەیەب و ئەبووسەلەمە و عوبەیدوڵڵای کوڕی عەبدوڵڵای کوڕی عوتبە و عەطائی کوڕی یەسار وە ئەبووئومامەی کوڕی سەهل لە تابعین ـ فەرمایشتیان لێ وەرگرتووە ••

ئادەمیزاد هەتا سەرنجی پیاوە گەورەکانی ئیسلام بگرێت ، کە لە ژمارە نایەن ، ئەوسا گەورەیی ئیسلام و

پێغەمبەری ئیسلامی بۆ دەرئەکەوێ ، ولـە دڵیا جێگیر ئـەبێ ئیسلام یەکەم قوتابخانەیەکە کە گرۆی ئـادەمیی پـەروەردە کردبێ • وە پێغەمبەریش ـ صلى اللـه عليه وسلم ـ یەکەم مامۆستایەکە کە دەستی ئـادەمیزادی گرتبێ بەرەو ژیـانـی پـاك و خاوێنی پڕ لـە خواناسیی و خزمەتکردنی ژیـان لـە سـەر زەوییدا ••

پارێزگاری ئیمان

ئەبوسەعید بە جوانیی لە ئیسلام گەیشتبوو ، و بە رێك و پێکیی ئەو تێگەیشتنەی جێبەجێ ئەکرد و دەستی پێوە ئەگرت .. دڵی بەستبوو بە قیامەتەوە ..

بۆیە کە لە ساڵی شەست و سێی کۆچییدا جەنگی «الحرّة»[(٨)] دەستی پێ کرد ، ئەو بە هیچ شێوەیەك بەژداریی تیا نەکرد ..

---

(٨) جەنگی « الحرّة » لە نێوان لەشکری یەزید و لەشکری عەبدوڵلای کوڕی زوبەیردا رووی دا ، دوای ئەوەی کە موسڵمانەکان بە دەست تاوان و گوناهی یەزیدەوە بێزار بوون ولێی راپەڕین .. ئەو هێرشەی یەزید بۆ سەر مەککەی پیرۆز ، یەکجار نەشیاو و بێ بەرەکەت بوو .. لە رێگادا ئەمیری لەشکر مرد .. وە ئاگر

خۆ ئەبووسەعیدیش وەك هەموو موسڵمانێ شارەزای وەزعی یەزید و حکوومەتەکەی بوو، لەگەڵ ئەوەشا نەیویست بە هیچ شێوەیەك بەژداریی جەنگ بکا، چونکە وەك ئەیزانی کە یەزید لای داوە، ئەیشی زانی لەشکرەکەی یەزیدیش هەر موسڵمانن و خراپ تێگەیێنراون و بۆ ئەو ناشێ بچێ بە گژ کەسێکا کە دوو وشەی شەهادەت بە دەمیا هاتبێ .. جا بۆ ئەمەی دوور بێت لەم ئازاوە، پەنای بردە ئەشکەوتێك بۆ خواپەرستیی تا بەشکوم هیچ

زەرەرو زیانێکی زۆری گەیاند بە کەعبەی پیرۆز و ژمارەیەکی زۆر لە موسڵمانان ـ بە تایبەت هاوەڵان ـ کوژران و بە ناڕەوا خوێنیان ڕژا وە ئەوەندەشی پێ نەچوو ـ کە هێشتا جەنگ نەکوژابوویەوە ـ هەواڵ گەیشت بە مردنی یەزید . بەڵام دانیشتوانی شام خێرا موعاویەی کوڕی یەزیدیان کردە خەلیفە و ئەویش لە دەوسێ مانگێ زیاتر خەلافەتی نەکرد و مرد، هەرچەندە ئەو ماوەیە هەمووی نەخۆش بوو و نەیتوانی لە ماڵ دەرچێت . بەم شێوەیە کۆتایی هات بە حوکمی بنەماڵەی یەزید ..

ئەندامێکی لاشەی بەژداریی نەکات و تـاوانی کـەس نەیەتە گەردنی و پارێزگـاریی ئیمانەکەی بکـا ..

بەڵـێ چووە ئەشکەوتـەکەوە بـە نیازی خواپەرستیی هەتـا بەشکوم خـوا دەرووی خەیـر لـە موسـڵمانـەکـان بکـاتـەوە و دەست لـە رشتنی خوێنی یەکتری هەڵـگرن و لـە دەوری قورئان بە برایانە جەم ببنەوە .

لـە کـاتێـکا کـە ئـەبووسەعید بـە تـەنیـا لـــە ئەشکەوتەکەدا بوو پیاوێکی خەڵـکی شام هاتـە ژوورەوە لای و ویستی لـە گەڵیـا بجـەنگێ .. بـێ ئـەوەی هیـچ نرخێك بۆ ئەبووسەعید دابنێ کـە ئەمە هاوەڵی پێغەمبـەری خوایە و لە جیهادی ئیسلامییا خزمەتێکی گـەورەی هەیە .. ئەبووسەعید شمشێرەکەی بـە دەستیەوە بوو ، کە کـابرای بینی وا هاتووە و لـەم پەنـاگـایەشدا هەر وازی لێ نـاهێنێ و ئەیەوێ بـە زۆر بەژداریی جەنگـەکەی بکـا ، وای بـە چاك زانی بە هیچ شێوەیەك بەرگریی لـە خۆی نـەکـا ، وە هەرچەندە مافی رەوای خۆیەتی ، ئەگەر خوێنیشـی بڕێژێ

هەر دەست نەکاتەوە ، بۆیە شمشێرەکەی بۆ فڕێ دا و لە جیاتی شەڕەشمشێر وشەی ئامۆژگاریی ئاراستەی پیاوەکە کرد .. پێی وت :

تاوانەکەی منیش و خۆیشت هەڵگرە و بیخەرە ئەستۆی خۆت ، تا ببیتە هاوەڵی ئاگر .. وە ئەوەش سزا و تۆڵەی ستەمکارانە ..

ئەبووسەعید ئەم ئامۆژگاریەی لە وتەکەی هابیلی کوڕی ئادەم ـ سەلامی لە سەر بێ ـ وەرگرت کاتێ کە کە بە قابیلی برای وت و ئەویش ئەیویست بیکوژێ .. ئیمانی کز و لاواز لە دڵی پیاوەکەدا شۆڵەی دەرکەوتەوە ، دڵە خەواڵووەکەی بێدار بوویەوە ، ویژدانی بزوا ، بۆیە بە بیستنی وتەکەی ئەبووسەعید لەرزی پێ هات و بە هیچ شێوەیەك بە خراپە لە ئەبووسەعید نزیك نەکەوتەوە ، بەڵکو ـ دوای ئەوەی کە زانی ئەبووسەعیدە لێی پاڕایەوە تا داوای لێخۆشبوونی بۆ بکا ، ئەویش وتی : خوا لێت خۆش بێت ..

لـە پـاڵ ئـەم خوانـاسیەدا ئابووسەعید ئازا و دلێر بووە و لـە وتنی راستیی لـە هیچ کەس سڵی نەکـردووە • چونـکە ئـەم فەرموودەیەی پێغەمبەری خوای بیستبوو کـە فەرمـان ئـەدا بـە سەر موسـڵمانـەکـانـا لـە خـەڵکی نەترسن و راستیی بڵێن هـەرکاتێ بیبیـان یـا زانییـان کـە ئەفەرموێ :

« لا یمنعن احدکم مخافة الناس ان یتکلم بالحق اذا رآه أو علمـه » •

کە خۆی ئەم فەرموودەیە ئەگێڕێتەوە ئەڵێ :

ئەمە پاڵی پێوە نام سوار بووم و لێم دا بۆ لای موعاویەو تێر ئـامۆژگاریم کـرد هـەرچی رەخنەی هـەبوو خستمە بـەر چاوی و گەڕامەوە ••

ئەبو وسەعید بەم تێـگەیشتنە ئیسلامییەوە تەمەنی پیرۆزی ئـەدایـە سەر دەتـا گەیشتە هەشتا و چوار سـاڵیی و ئـەوە بوو ـ بـە پێی ریوایەتی هەڵبژێرداو ـ لـە رۆژی جومعەدا و لـە ساڵی حەفتـا و چواری کۆچییدا لە شاری پێغەمبەری

خوادا ـ صلى الله عليه وسلم ـ كۆچی دوایـی کـرد و لـه گۆڕستانی بەقیع نێژرا تەمەنێـکی پـڕ لـه جیهـاد و هـەوڵ و کۆششی لـه ڕێـی ئیسلاما بـه سەر برد و بـه مەردانـه سەری نایەوە .. خوا لێی ڕازیی بێت .

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين ..

صەفەری / ١٤٠٤ﻫ

ت ٢ ی /١٩٨٣ ز

رقـم الايـداع في المكتبـة الوطنيـة ببغداد ٩٦ لسنة ١٩٨٥

ئەم نامیلکەیە

دەری ئەخات کە :

× تەنها گەنجە موسلمانەکان هەموو وزە و لێهاتنیکیـان ، بە شێوەیەکی رێك و پێك ، ئەخەنە کار و ئەبنە مایەی حەسانەوەی ئادەمیزاد ..

× تەنها پەروەردەی قورئانیی مێشك و دڵ و دەروونـی ئـادەمیزاد ـ بە تایبەتیی گەنج ـ بە شێوەیەکی رێـك و پێك پەروەردە ئەکا و جوامێریی و چاونەترسیی و خۆنەویستنی تیـا سەوز ئەکا ..

[illegible] 250